

رضایت وبراءت در حرف پزشکی

تهیه و تدوین :
دکتر فاضل گودرزی
متخصص پزشکی قانونی و مسمومیت ها
هیئت علمی گروه طب اورژانس دانشگاه
علوم پزشکی شیراز

هرکس باید

پاسخگوي آثار و نتايج حاصل از اعمال خویش
باشد.

وظیفه اخذ رضایت نامه با چه کسی است

با پزشك معالج

رضایت نامه باید حاوی آگاهی و رضایت
باشد . منظور از آگاهی چیست و به عهده
کیست ؟

آگاهی دادن به بیمار به منزله اطلاع از عوارض
بیماری و یا اقدام درمانی بر عهده پزشک معالج
می باشد

متن رضایت نامه چه باید باشد و در واقع چه

نکاتی در رضایت نامه باید ذکر شود ؟

1. 1. آگاهانه باشد.

2. فرد عاقل و بالغ باشد.

3-در شرایط نرمال-آگاه به زمان و مکان باشد.

4- دارای صلاحیت حقوقی و قانونی
باشد

کلیه مواردی که ممکن است حتی با درصد احتمال
خیلی پایین برای بیمار مشکل ساز باشد باید به
صورت مختصر و مفید برای بیمار بیان شود و حتماً به
صورت مستند در پرونده ثبت گردد.

سن قانوني براي گرفتن رضايت نامه چند
سال است ؟

پاسخ

18 سال تمام شمسي وبالاتر

-1 اگر بیمار زیر سن قانونی
باشد از چه کسانی می توانند
رضایت قانونی اخذ کنند؟

از ولي پدر يا جد پدري و يا قيم و
سرپرست قانوني در صورتي كه
هيچكدام در دسترس نباشند از
دادستان يا نماينده وي

۱. اگر بیمار دارای سن بالا باشد ولی
دارای اختلالات روانی باشد رضایت
از چه کسی اخذ گردد؟

اختلال روانی معادل سفاقت یا جنون اگر
باشد باید از قیّم قانونی وی رضایت اخذ
شود اگر در حد سفاقت و یا جنون نیست
خود فرد می تواند رضایت بدهد.

هر فرد عاقل و بالغی حق دارد در مورد درمان
یا روش درمانی که برایش توصیه شده یا
ضرورت دارد ، تصمیم بگیرد . او باید از
چگونگی درمان خود آگاه باشد و بدون کسب
رضایت او انجام چنین عملی ، ضرب و جرح و
جرم محسوب می شود .

به عنوان یک قاعده کلی ، معالجه و درمان بدون رضایت بیمار به جز در موارد اضطراری ، امری غیر قانونی است ؛ بر خلاف گذشته که پزشکان اعتقاد داشتند چون درمان به سود بیمار است می توان وی را به انجام آن مجبور کرد .

رضایت آگاهانه :

در این نوع رضایت بیمار کاملاً از جزئیات درمان و عوارض آن آگاه میشود و با اطلاع کامل اقدام به دادن رضایت میکند و باید کتبی وثبت شده در پرونده بیمار باشد.

رضایت شخصی بیمار روانپزشکی و بیمار مسموم
(بیمارانی که به قصد خود کشی یا در اثر جنایتی مسموم
شده اند) تحت هیچ شرایطی قابل قبول نیست و وجهه قانونی
ندارد.

برای اخذ رضایت چه اطلاعاتی به بیمار داده
شود (به زبان ساده و قابل فهم) :

- تشخیص نوع بیماری
- چگونگی عمل
- علت اقدام به عمل ، منافع و خطرات آن
- درمان های جایگزین
- عوارض شایع

رضایت بیمار به پزشک معین به منظور انجام
معالجه یا عمل جراحی مشخص می باشد .
حال اگر پزشک در حین عمل جراحی متوجه
مشکل دیگری گردید اگر برطرف کردن آن فوریت
داشته باشد می تواند اقدام نماید ولی اگر
ضرورتی در بین نباشد باید طبق مفاد رضایت
نامه اقدام نماید .

ماده 319 قانون مجازات اسلامی :

هرگاه طبیبی گرچه حاذق و متخصص باشد در معالجه هایی که شخصاً انجام می دهد یا دستور آن را صادر می کند هر چند با اذن مریض یا ولی او باشد باعث تلف جان یا نقص عضو یا خسارت مالی شود ضامن است

برائت یکی از مصداق های شرط عدم مسئولیت (مدنی) است و تا زمانی نافذ خواهد بود که پزشک در انجام اعمال خود مرتکب تقصیر نشده باشد (رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی) , عمل جراحی یا طبی مشروع باشد و رضایت بیمار نیز اخذ شده باشد

انواع رضایت

□ رضایت ضمنی (تلویحی)

□ رضایت بیانی (شفاهی)

□ رضایت کتبی

رضایت تلویحی (ضمنی): هم اینکه بیماری از بین پزشکان متعدد فرد خاصی را انتخاب کرده و جهت معاینه به مطب او مراجعه می کند نشانه رضایت ضمنی وی جهت انجام اقدامات تشخیصی درمانی است.

رضایت شفاهی: گاهی پزشک قبل از انجام معاینه خاصی نوع و شیوه معاینه را برای بیمار توضیح می دهد و از او برای انجام آن رضایت می گیرد. بهتر است در این مواقع شخص سومی هم (ترجیحاً هم جنس بیمار باشد) در هنگام معاینه حضور داشته باشد، از دسته این معاینات موارد معاینه هایمن و مقعد است.

رضایت کتبی: در مواردی که اقدامات تشخیصی و درمانی ریسک بالا و یا احتمال خطر بالا دارند رضایت کتبی گرفته می شود و در پرونده بیمار ضمیمه می گردد، مانند اعمال جراحی و لاپاراسکوپی و بیهوشی و درمان نازائی و ...

نکته:

گاهی رضایت یک فرد به تنهایی کافی نیست و این موضوع مربوط به مواردی است که در زندگی مشترک زن و مرد تأثیرگذار می باشد. مانند بستن لوله های رحم – سقط جنین درمانی و درمان نازایی یا هیستریکتومی که در این موارد رضایت زن (بیمار) و شوهر وی لازم است.

گرفتن رضایت در کودکان:

1- در موارد اورژانس که جان کودک در خطر است، گرفتن رضایت لازم نیست.

2- رضایت دهنده شامل پدر و یا برادر و خواهر و یا سرپرست و قیم قانونی خواهند بود (با شرایط سلامت عقلی، بالغ بودن و ...) و متأسفانه مادر نمی‌تواند رضایت دهنده باشد مگر اینکه طبق حکم دادگاه دارای سرپرستی (قیم) قانونی باشد.

3- اگر کودک بیمار باشد و بستگان حاضر به اقدامات درمانی نباشند و کودک را نیز ترخیص نمی‌نمایند سه نفر پزشک با هر نوع تخصص حاضر در مرکز درمانی قضایا را صورت جلسه می‌کنند، توضیح می‌دهند، یک نسخه در پرونده بیمار گذاشته می‌شود و نسخه دیگری تحویل مدیریت بیمارستان برای پیگیری قانونی می‌گردد. پس از نوشتن گزارش بلافاصله پزشکان کار درمان را شروع می‌کنند و مراتب به اطلاع مقام قضایی اعلام می‌گردد.

در چه مواردی گرفتن رضایت ضرورتی ندارد؟

- 1- معاینه بهداشتی از دانش آموزان مدارس و زندانیان (در زندان) و کارگران و کارکنان اردوگاهها و کسبه و تولیدکنندگان و فروشندگان مواد غذایی
- 2- داوطلبان ازدواج
- 3- مسافرینی که از خارج به کشور می آیند
- 4- افرادی که دست به خودکشی زده اند
- 5- اپیدمی یک بیمار مسری
- 6- چنانچه متهم یا فرد دیگری از جانب دادگاه به پزشکی قانونی معرفی شده اخذ رضایت از او برای انجام معاینه ضرورت ندارد.
- 7- در مواردی که پزشکی قانونی جهت بررسی ب بیشتر نامبرده را به متخصص معرفی می کند هم رضایت ضرورت نیست.

شیوه گرفتن رضایت کتبی

- 1- در رضایت نامه باید نام و نام خانوادگی و نام پدر و شمار شناسنامه و محل صدور (بیمار) و همچنین مشخصات فرد رضایت دهنده (خود بیمار و یا فرد دیگر) ذکر شود.
- 2- رضایت نامه باید به امضاء (خود بیمار یا فرد رضایت دهنده) برسد. امضاء شامل نوشتن نام و نام خانوادگی و ذکر تاریخ و ساعت است. در مواردی که بیمار یا رضایت دهنده بی سواد است از انگشت سبابه دست او اثر انگشت گرفته می شود.
- 3- در مواردی که لازم است کار مخصوصی صورت گیرد بهتر است موضوع نوع بیماری و یا نوع اقدامی که قرار است انجام گیرد دقیق و به طور خلاصه ذکر شود. مثلاً نوشته شود «برای انجام عمل بستن لوله های رحم خانم ... رضایت داریم.»
- 4- در موارد باخطر بالا در جهت اخذ یک «رضایت آگاهانه» نیز موضوع خطر دقیقاً توسط شخص پزشک معالج و یا همکار نزدیک وی به بیمار و سرپرستان او توضیح داده می شود و در رضایت نامه ذکر می گردد. مثلاً نوشته شود «با توجه به اینکه درمان نازایی همراه خطرات ناخواسته ای می تواند باشد رضایت داریم که ...» و یا «نظر به اینکه عمل جراحی سرطان به طور ناخواسته می تواند همراه خطرات و عوارض باشد رضایت داریم که ...»

ذکر مواد قانونی زیر خالی از فایده نیست:

ماده 59 قانون مجازات اسلامی: بند 2) هر نوع عمل جراحی یا طبی مشروع که با رضایت شخص یا اولیاء یا سرپرستان یا نمایندگان قانونی آن و رعایت موازین فنی و علمی و نظامات دولتی انجام شود (جرم نیست) در موارد فوری (اورژانس ها) اخذ رضایت ضروری نخواهد بود.

ماده 319 قانونی مجازات اسلامی:

هرگاه طبیبی گرچه حاذق و متخصص باشد در معالجه‌هایی که شخصاً انجام می دهد یا دستور آن را صادر می کند هر چند با اذن (رضایت - اجازه) مریض یا ولی (سرپرست) او باشد، باعث تلف جان یا نقص عضو یا خسارت مالی شود ضامن است.

چگونه برائت بگیریم؟

- 1- مشخصات کامل بیمار و سرپرست او (در مواردی که بیمار بیهوش نیست و یا کودک است و با صلاحیت دادن رضایت و برائت را ندارد و ...) همراه با تاریخ و ساعت ذکر شوند.
- 2- نام و مشخصات پزشک و همچنین تیم درمانگر (تحت عنوان گروه پزشک همکار دکتر X) و نام مرکز درمانی قید گردد.
- 3- از زبان بیمار و سرپرست او شرح داده شود که دقیقاً متوجه نوع بیماری و عوارض آن هستند و آگاهانه نه تنها رضایت به انجام کار دارند و بلکه پزشک و تیم درمانگر را «بری ضمه» می نمایند. البته فرم مربوطه مانند رضایت نامه به امضاء و تصدیق بیمار و سرپرست و شهود و ... برسد.

نکته آخر

بیمار و سرپرست او به پزشک اعتماد دارند، به او اجازه می‌دهند که عمل جراحی را انجام دهد و حتی اگر صلاح دانست «قطع عضو» صورت گیرد. راجع به عوارض ناخواسته درمانی او را «بری ضمه» می‌کنند و دست او را باز می‌گذارند؛ ولی توقع دارند از استاندارد مناسبی بهره‌مند گردند. **آنها برای عوارض ناخواسته «برائت» داده اند نه برای قصور پزشکی.**

پس اگر قصور رخ دهد و موازین علمی رعایت نشوند موضوع همچنان در نظام پزشکی، پزشکی قانونی و دادگاه قابل تعقیب است.

دانشی‌های حقوقی و قانونی برای پزشکان و پیراپزشکان

مؤلفان:

دکتر فاضل گودرزی

متخصص پزشکی قانونی و سمپوست‌ها
عضو هیئت علمی دانشکده علوم پزشکی شیراز

دکتر علی محمد علی محمدی

متخصص پزشکی قانونی و سمپوست‌ها

محمد کاظمی

کارشناس حقوق

